

5. Єрмакова Т. Г. Функции освіти в умовах її регіоналізації: зміст та рівень виконання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. соціолог. наук.: спец. 22.00.04 «Спеціальні та галузеві соціології» / Т. Г. Єрмакова; Харківський нац. ун-т внутрішніх справ. – Х. – 2008. – 24 с.

6. Зрайко Р. Критерій соціальних функцій інституту освіти / Р. Зрайко // Соціальна психологія. – 2005. – №1 (9). – С.86–95.

7. Клочек Г. Королева мистецтв — на задвірках освіти [Електронний документ] / Г. Клочек // — Дзеркало тижня. — №44. — 17 листоп. — 2007. — Режим доступу: dt.ua/EDUCATION/koroleva_mistetstv_na_zadvirkah.

8. Кусжанова А. Ж. Социальная сущность как смысл института образования [Електронний документ] / А. Ж. Кусжанова // Credo new. — 2004. — №3. — Режим доступу: credonew.ru/component/option.com

9. Подмазин С. И. Личностно-ориентированное образование. Социально-философское исследование / С. И. Подмазин. — Запорожье: Просвіта, 2000. — 250 с.

10. Потапчук Т. В. Культурно – ідентифікаційна функція освіти [Електронний ресурс] / Т. В. Потапчук // Освіта регіону. — 2011. — №8. — Режим доступу: www.social-science.com.ua/journal_content/176/poli.

11. Ратушная Е. Формування комунікативної компетентності в учнів на уроках німецької мови / Е. Ратушная // Гуманізація навчально-виховного процесу: Зб. наук. праць. — Вип. LV. — Ч. II. — Слов'янськ: Видавничий центр СДПУ, 2011. — С.253–257.

12. Собкин В. Если подросток 70-х быстро читал около 40 книг в год, то сегодня он читает около 9 / В. Собкин // [Електронний документ] Левый берег — Режим доступу: http://lb.ua/. — Дата публікації: 28.07.2011.

13. Стародубцева В. Національно-культурна детермінація ціннісного світу особистості / В. Стародубцева // Донецький вісн. Наукового товариства ім. Шевченка. — Т.6 — Донецьк: Східний видавничий дім. — 2005. — С.60–75.

14. Ходаков В. Е. Высшее образование: взгляд со стороны и изнутри / В. Е. Ходаков. — Херсон, 2006. — 338 с.

15. Шанідзе Н. О. Безперервна освіта як фактор соціалізації особистості: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. соціол. наук: спец. 22.00.04 «Спеціальні та галузеві соціології» / Н. О. Шанідзе; Харк. нац. ун-т внутрішніх справ. — Х. — 2006. — 19 с.

16. Шутенко Л. Инновационная система подготовки технической интеллигенции: вызовы глобализма / Л. Шутенко, Л. Родионива // Новый коллегіум. — 2009. — №1. — С.4–15.

Уваркина Е.В. Основные функции образования в современном философско-педагогическом дискурсе

Анализируются основные функции образования, среди которых автор выделяет человекотворческую, коммуникативную, технологическую, культуротворческую, гуманистическую, рассматривает их в контексте развития личности и общества.

Ключевые слова: человек, образование, функции образования.

Uvarkina, O.V. Main functions of education in contemporary philosophical and pedagogical discourse

Basic functions of education were analyzed, among which author distinguished creative, communicative, technological, cultural, humanistic and reviewed them in the context of individual and society.

Key words: human being, education, functions of education.

УДК 378.14

Вернидуб Р.М.

Застосування інформаційних технологій в управлінні навчально-виховним процесом у ВНЗ

Проблеми застосування інформаційних технологій розглядаються в контексті управління навчально-виховним процесом у ВНЗ.

Ключові слова: освіта, інформаційні технології, управління.

Необхідність застосування нових інформаційних технологій в управлінні навчально-виховним процесом у ВНЗ безперечно, адже без цього не можна ефективно організувати управління на всіх рівнях і у системі вищої освіти зокрема. Застосування нових інформаційних технологій у нашій країні передбачає створення національної телекомунікаційної мережі закладів науки й освіти України. Це ініціативний проект, у якому основний акцент робиться на створення фізичного середовища передачі інформації; інформаційні аспекти майже не рухаються у своєму розвитку і обмежуються декларацією цілей без детального опрацювання контурів підходів до їх досягнення; університети, що представляють регіональні вузли мережі, обрані в гірших традиціях адміністративно-командної системи на безальтернативній основі та без врахування думки вузів регіонів) [1].

Гострою є проблема розробки типової інформаційно-управляючої університетської системи, яка об'єднує на платформі сучасних інформаційних технологій управління ресурсами вищого навчального закладу та забезпечує автоматизацію основних технологічних вузівських процесів, пристосованої для настроювання на індивідуальну специфіку й динамічний розвиток у майбутньому, сумісну з іншими системами, інтегровану в міжнародний інформаційний простір;

На часі розробка концепцій, моделей та рішень у напрямку трансформації освітніх технологій; розвитку дистанційного, ресурсо-орієнтованого, відкритого та безперервного навчання, гнучких моделей одержання освіти, створення віртуальних та цифрових університетів, мереж інтелектуальних навчальних агентів тощо.

Важливим є створення загальноукраїнського єдиного інформаційно-бібліотечного середовища, метою якого повинно стати забезпечення вільного доступу громадян до розподілених інформаційних ресурсів українських і закордонних бібліотек на основі використання сучасних комп'ютерних технологій і засобів телекомунікацій (проект повинний забезпечити також створення сучасної вітчизняної бібліотечної системи, що автоматизує традиційні бібліотечні процеси, забезпечує кооперування бібліотек, а також формування й актуалізацію електронних бібліотечних інформаційних ресурсів (електронних каталогів, повнотекстових баз даних, метатекстових структур);

Слід формувати єдину політику розвитку нових інформаційних технологій у закладах науки й освіти, сучасної законодавчої бази; відпрацювання діючих регуляторів, які забезпечили б доцільне, збалансоване й сучасне поєднання інформаційних свобод, захисту інтелектуальної власності, інформаційної безпеки й комерційного інтересу, а також адаптацію сучасного досвіду вирішення етичних проблем взаємодії користувачів.

Існує й така проблема, як недостатня забезпеченість студентів комп'ютерними робочими місцями. Не у всіх ВНЗ студенти мають можливість слідувати за швидкоплинними змінами законодавства без сучасних інформаційних технологій.

З огляду на зазначене та з метою розвитку у ВНЗ інформаційної культури і технологій, електронних бібліотек і баз даних необхідним є створення робочої групи фахівців для розробки відповідної програми за погодженням з керівниками ВНЗ, що відповідають за ці питання.

Важливо також передбачити шляхи поширення досвіду університетів, що вже запровадили системи комп'ютерного управління університетом, продумати більш оперативні схеми взаємодії навчальних закладів із Міністерством освіти і науки України. Але цього надто мало, щоб долучитися до світової інформації.

Сучасний глобалізований світ розвинув чудову здатність нагромаджувати інформацію й миттєво надавати її у різних формах кожному, хто потребує. Світ став велетнським обмінним пунктом інформації.

Наприкінці ХХ ст. розвинуті країни світу поставили собі за мету прискорити перехід від постіндустріального до нового етапу розвитку людства – інформаційного суспільства, основними ресурсами якого є знання та інформація [2].

Уже нині інформаційні та комунікаційні технології (ІКТ) становлять вагомий частку світового виробництва, що призводить до глобального перерозподілу як ринку праці, так і ринку освітніх послуг. Крім того, розбудова єдиного Європейського освітнього простору в рамках Болонського процесу суттєво підвищує роль ІКТ в освіті, це зумовлено сучасною світовою тенденцією до створення глобальних відкритих освітніх та наукових систем які дозволяють, з одного боку, розвивати систему накопичення і поширення наукових знань, а з другого боку – надавати доступ до різноманітних інформаційних ресурсів широким верствам населення.

Одне з головних завдань освіти в умовах розвитку інформаційного суспільства – навчити учнів, студентів, учителів та педагогічних працівників, використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології. У зв'язку з цим виникає гостра потреба прискореної підготовки викладачів та фахівців в галузі ІКТ, оснащення закладів освіти сучасною комп'ютерною технікою педагогічними програмними засобами, електронними підручниками тощо [2]. Від вирішення цього завдання визначальною мірою буде залежати розвиток суспільства.

Тому на даний час нагальною потребою вищої освіти в Україні є всебічне використання інформаційних технологій, в тому числі і в управлінні навчально-виховним процесом. Для прикладу, розглянемо впровадження програмних продуктів того ж таки ПП «Політек–Софт» у ВНЗ України. Загальна кількість впроваджень програмного забезпечення ПП «Політек–Софт» в Україні на сьогодні складає – 234, але тільки 52 з них – це вищі навчальні заклади III–IV рівнів акредитації (див. додаток 2), що становить лише 15% від загальної кількості всіх ВНЗ (державної і приватної форм власності). Навіть поверховий аналіз свідчить, що програмні продукти ПП «Політек–Софт» у тих вузах, де вони вже є, використовуються не в повній мірі. В одному вузі використовують тільки «Деканат», в іншому – «Університет» чи «Бібліограф».

Водночас кожен ВНЗ намагається розробляти свої інформаційні технології і впроваджувати їх, але все це окремі, локальні системи. В Україні ще не створено єдиної інформаційної технології, яка могла б об'єднати в єдину систему всі вищі навчальні заклади, що, звичайно, набагато полегшило б не тільки управління навчально-виховним процесом у ВНЗ, але і їх взаємодію між собою.

Таким чином, основними проблемами впровадження ІТ в управлінні ВНЗ, які на сьогодні вимагають вирішення, є:

- низький рівень інформатизації в Україні у цілому і у ВНЗ зокрема;
- відсутність національної телекомунікаційної мережі закладів науки й освіти України;
- відсутність загальноукраїнського єдиного інформаційно-бібліотечного середовища, метою якого повинно стати забезпечення вільного доступу громадян до розподілених інформаційних ресурсів українських і закордонних бібліотек;
- відсутність типової інформаційно-управляючої університетської системи, що з'єднує на платформі сучасних інформаційних технологій управління ресурсами вищого навчального закладу;
- не розроблено концепцій, моделей та рішень у напрямі трансформації освітніх технологій;
- немає віртуальних та цифрових університетів, мереж інтелектуальних навчальних агентів;
- не сформована держава політика розвитку нових інформаційних технологій у закладах освіти і науки;
- відсутня сучасна законодавча база, невідпрацьовані діючі регулятори, які забезпечили б розумне, збалансоване й сучасне сполучення інформаційних свобод, захист інтелектуальної власності, інформаційної безпеки й комерційного інтересу, а також адаптацію сучасного досвіду вирішення етичних проблем взаємодії користувачів;
- недостатньою є забезпеченість студентів комп'ютерними робочими місцями;

– нагальною є потреба прискореної підготовки викладачів та фахівців в галузі ІКТ [3;4].

Аналіз використання ІТ в управлінні навчально-виховним процесом у ВНЗ дає підставу стверджувати, що від вирішення цих проблем залежить весь подальший розвиток освіти в Україні.

Для розвитку ІТ в управлінні навчально-виховним процесом у ВНЗ сприятиме:

- створення робочої групи, яка розробила б програму впровадження і використання інформаційних технологій в управлінні не тільки навчально-виховним процесом, а й всією структурою ВНЗ, широке обговорення цієї програми з керівниками ВНЗ, що відповідають за ці питання;
- поширення досвіду ВНЗ, що вже запровадили системи комп'ютерного управління навчальним закладом, створення більш оперативних схем взаємодії навчальних закладів із Міністерством освіти і науки України;
- прискорена підготовка фахівців та викладачів з галузей нових інформаційних технологій, оснащення закладів освіти сучасною комп'ютерною технікою, програмними засобами тощо;
- створення єдиної інформаційно-комунікаційної системи на базі уже розроблених інформаційних технологій, які об'єднали б в єдину мережу всі ВНЗ, що дозволило б більш тісно їх взаємодію.

Слід також зазначити, що для вирішення проблем використання ІТ в управлінні ВНЗ важливо врахувати всі складові багатофункціональної системи навчально-виховної діяльності, яку здійснюють ВНЗ. Адже повноцінне використання нових інформаційних технологій у рамках сформованих технологічних процесів, схем управління і взаємодії суб'єктів освітньої, наукової, культурної і виробничої діяльності зачіпає основи функціонування вищого закладу освіти, охоплює різноманітні аспекти, торкається діяльності більшості людей і тому не може відбуватися швидко. Комплексна інформатизація – це процес побудови середовища поступової всеохоплюючої трансформації організації, функціонування і зв'язку всіх процесів, як у самому вузі, так і зовні.

Впровадження ІТ в навчально-виховний процес ВНЗ забезпечить інформаційну прозорість, всеохоплюючий і оперативний облік ресурсів, достовірність і архівне збереження даних, їх аналітичну обробку, оперативну передачу, розвинуте представлення й витончений пошук даних про стан кадрових, матеріальних, фінансових, бібліотечних та інформаційних ресурсів у будь-якому часовому й просторовому зрізі, і як результат більш високий якісний рівень керованості ресурсами університету.

Облік і аналіз ресурсів має стати ефективним інструментом в руках керівників ВНЗ для їх планування оцінки майбутніх потреб і розробки програми задоволення, а також раціонального використання.

Комплексне впровадження ІТ в реальну практику управління сприятиме трансформації структури й номенклатури підрозділів, змісту праці, її розподілу між людьми й підрозділами, сфери контролю. Делегуючи інформаційно-аналітичній системі ВНЗ повноваження й відповідальність за виконання облікових контрольних, розрахункових, пошукових, аналітичних, порівняльних, звітних операцій, тобто будь-якої рутинної роботи, що може бути алгоритмізована й запрограмована, керівництво ВНЗ й підрозділів одержує можливість вивільнити значну кількість людей, і наповнити їх працю новим змістом. Має збільшитися якість, норми й обсяги ефективного управління, оскільки вони будуть підтримуватися повною та достовірною інформацією.

В існуючій системі управління неповнота, невірогідність і суперечливість інформації, що є в розпорядженні керівників різних ланок, змушують їх шукати орієнтири для прийняття рішень не в площині обробки інформації, що супроводжує і характеризує ситуацію, а в області особистого досвіду та інтуїції. Комплексне інформаційно-комп'ютерне забезпечення, розв'язавши в першу чергу завдання обліку й контролю, має створити підґрунтя для довіри до інформації взагалі, до комп'ютерних засобів її обробки, а також для стандартизації підходів, рішень і критеріїв їх оцінки.

Нині в багатьох ВНЗ реалізовані програми комп'ютеризації діяльності окремих підрозділів, наприклад, бухгалтерії, відділу кадрів. Однак особливо актуальним є пріоритетне створення та впровадження корпоративної системи управління процесами діяльності ВНЗ. Сама ідея заміни локальних систем автоматизації окремих процесів та підрозділів єдиною корпоративною системою на єдиній базі даних, узгодження

управління ними, виключення дублювання зусиль різних підрозділів, є не тільки дуже привабливою, але в сучасних умовах актуальною з точки зору розбудови великих ВНЗ.

Аналіз сучасних інформаційних технологій дозволяє рекомендувати для практичного використання певний арсенал засобів інформатизації, визначити інформаційно-комунікаційні технології для різних сфер управління навчально-виховним процесом у ВНЗ.

Наприклад, технології управління знаннями та обробкою інформації можуть використовуватись для:

- організації ефективної співпраці всіх підрозділів, співробітників, фахівців у процесах збору, обробки та використання інформації;
- подолання інформаційної ізоляваності, дублювання зусиль у навчально-методичній, науково-дослідній та інформаційно-бібліотечній діяльності;
- виключення ситуацій втрат інтелектуального капіталу, якого напрацьовано у ВНЗ;
- спільного створення корпоративних сховищ цінної навчально-методичної, фахової, наукової, довідкової інформації.
- автоматизацію технологічних процесів та виключення втрат робочого часу персоналом на виконання рутинних операцій;
- впровадження прозорої системи моніторингу за станом усіх складових діяльності особи, підрозділу, філії, ВНЗ (планування та виконання навчального навантаження, завдань та робіт, виникнення подій та реакції на них, доступність результатів операцій та їх використання і ін.);

Керівники ВНЗ будь-якого рівня мають усвідомлювати, що зниження ризику під час ухвалення рішення суттєво залежить від обсягу та достовірності інформації про об'єкт управління, а бізнес-процеси, у ході яких приймаються такі рішення, не можуть існувати у відриві від відповідної інформаційної моделі. Більше того, управління інформацією є основою функцією менеджерів різного рівня. Головними складовими цього процесу є, з одного боку, одержання достовірної і актуальної інформації, а з іншого – передача її співробітникам. Сьогодні сміливо можна стверджувати, що системи менеджменту, засновані на використанні інформаційно-комунікаційних технологій, дозволяють забезпечити прискорений доступ до необхідної інформації, систематизувати базові дані, організувати на їх основі будь-які звіти.

Ділова інформація ВНЗ є особливим видом інформації, пов'язаним із управлінськими рішеннями, вона повинна надавати керівництву університету знання як про внутрішню структуру роботи їхнього закладу (спеціальності, контингент, штатний розпис, персонал, бюджетування тощо), так і про зовнішнє середовище, в якому знаходиться ВНЗ (державне замовлення, ситуація на ринку праці, середня заробітна плата в промисловості, тарифи на комунальні послуги, податкова політика держави і т.п.). Отже, основна мета збору інформації полягає у формуванні на її основі знань, необхідних для прийняття своєчасних та адекватних ситуації управлінських рішень. Тобто в процесі одержання бізнес-інформації акцент повинен бути зроблений на зборі достовірних фактів, що достатньо повно описують поточний стан ВНЗ.

Навчальний процес – це ключовий елемент діяльності кожного вищого навчального закладу. Саме тому автоматизація цього процесу з допомогою спеціалізованих сучасних інформаційних технологій є пріоритетним напрямом в управлінні вищими навчальними закладами.

В окремих блоках інформаційно-аналітичної системи управління навчально-виховним процесом у ВНЗ мають бути автоматизованими такі основні компоненти організації навчального процесу – «планування навчального процесу», «планування навчального навантаження», «контроль успішності студентів», «Облік контингенту студентів», «штатний розпис професорсько-викладацького складу» та ін.

Для забезпечення ефективного планування навчального процесу в обolonці системи управління має здійснюватися генерація навчальних та робочих планів, облік навчальних предметів, інформації, пов'язаної з цим з кожної спеціальності згідно із навчальними планами.

До цього часу великий обсяг рутинної, «ручної» роботи проводиться при виконанні традиційних операцій планування навчальної діяльності кафедр і викладачів зокрема. Складність процесів обумовлена необхідністю одночасного врахування багатьох факторів, як то контингент студентів, зміни в робочих планах та програмах, кадрові

зміни на кафедрах стосовно розстановки професорсько-викладацького складу тощо. Такі завдання вирішуються засобами програмного забезпечення з розбивкою на окремі компоненти бізнес процесів.

Для забезпечення об'єктивного контролю за успішністю студентів університетською інформаційно-аналітичною системою передбачено створення та заповнення екзаменаційних, залкових ті інших контрольних відомостей за групами студентів кожної спеціальності та курсу, а також розрахунків за результатами сесії середнього балу кожного студента.

Окрім того, результати розрахунку середнього балу студента автоматично стають підставою для нарахування відповідної стипендії для кожного студента. Цей взаємозв'язок схематично представлений на рисунку. Саме завдяки автоматизації усього комплексу взаємопов'язаних бізнес-процесів ВНЗ, а не окремих його компонентів і управління ним, досягається висока ефективність від застосування такої корпоративної, інформаційно-облікової автоматизованої системи.

Первинними результатами впровадження ІТ в навчально-виховний процес мають бути:

- створення єдиної загально-університетської бази навчальних планів, навчальних програм дисциплін за всіма спеціальностями інститутів і факультетів ВНЗ;
- внесення та збереження інформації про кількість годин, відведених робочими програмами на кожну дисципліну;
- контроль за складанням студентами іспитів з цих дисциплін;
- простота роботи зі створення та заповнення контрольних відомостей;
- відстеження навчальної успішності студентів;
- швидкість, точність та легкість розрахунку навчального рейтингу та середнього балу кожного студента [1].

Отже, ВНЗ – це надзвичайно складний організм з багатовекторними і багатофакторними параметрами функціонування, тому введення будь-яких інновацій має відбуватись обачливо і поступово. Воно повинно спиратися на глибоке вивчення процесів у ВНЗ та людей, що їх забезпечують. У цьому контексті слід зважити й на те, що впровадження інформаційних технологій відбувається завдяки співробітникам ВНЗ. Тому найважливішою умовою реалізації програми інформатизації в її сучасному баченні є відповідний рівень усвідомлення й зрілості персоналу різних підрозділів ВНЗ.

Список використаних джерел

1. Болонський процес у фактах і документах (Сорбонна – Болонья – Саламанка – Прага – Берлін) / [упоряд. М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук та ін.]. – Тернопіль: Вид-во „Економічна думка” ТАНГ, 2003р. – 60 с.
2. Винославська О.В. Інтеграція педагогічних та інформаційних технологій у просторі вищої освіти / О.В. Винославська, Г.О. Козлакова // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології. – 2009. – №1. – С.123–130.
3. Биков В.Ю. Сучасні завдання інформатизації освіти / В.Ю. Биков [Електронний журнал] // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2010. – №1. – Режим доступу до журн.: <http://www.ime.edu-ua.net/em15/content/10byvcoi.htm>
4. Волярська О.С. Теоретико-методологічні засади впровадження інформаційних технологій в навчальний процес вищої школи / О.С. Волярська, Т.Б. Понедько // Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки. – 2010. – №2. – С.31–36.

Вернидуб Р.М. Применение информационных технологий в управлении учебно-воспитательным процессом в ВУЗе

Проблема применения информационных технологий рассматривается в контексте управления учебно-воспитательным процессом в ВУЗе.

Ключевые слова: образование, информационные технологии, управление.

Vernydub, R.M. Use of information technologies in the management of educational process in higher education institution

Problems of application of information technologies are considered in the context of educational process in higher educational institutions.

Key words: education, information technologies, management.